

Nefndasvið Alþingis
Umhverfis- og samgöngunefnd
Alþingi
150 REYKJAVÍK

Garðabær, 21. nóvember 2023
Málsnúmer: 202311-0020
SS

Efni: Tillaga til þingsályktunar um leyfi til veiða á álf, grágæs, heiðagæs og helsingja utan hefðbundins veiðitíma, 49. mál.

Vísað er í erindi frá umhverfis- og samgöngunefnd Alþingis, dags. 9. nóvember 2023, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um tillögu til þingsályktunar um leyfi til að veiða á álf, grágæs, heiðagæs og helsingja utan hefðbundins veiðitímabils á eftirfarandi hátt:

- álf, grágæs, heiðagæs og helsingja á kornökrum og túnnum frá 15. mars til 15. júní,
- álf á kornökrum frá 1. maí til 1. október.

Tillagan var flutt á bæði 152. og 153. löggjafarþingi með smávægilegum breytingum og er endurflutt nánast óbreytt.

Náttúrufræðistofnun veitti umsögn um tillöguna þegar hún var lögð fram á 151. löggjafarþingi. Umsögnin er dagsett 9. mars 2021 og þar kom fram sú grundvallarafstaða Náttúrufræðistofnunar að áður en tillögur um breytingar á veiðifyrirkomulagi einstakra tegunda eru samþykktar þurfa að liggja fyrir vel ígrundaðar stjórnunar- og verndaráætlanir fyrir þær tegundir sem um ræðir, byggðar á bestu þekkingu um stöðu stofna og áhrif einstakra aðgerða á þá. Í þeim áætlunum má fjalla um ýmis þau álitamál sem þingsályktunartillagan greinir frá t.a.m. fyrirkomulag við mat á tjóni á túnnum og ökrum, mat á árangri fæliaðgerða, hugmyndir um að beita svokölluðum tjónaveiðum til að viðhalda tiltekinni stofnstærð fyrir einstakar tegundir líkt og þekkist með gæsategundir sums staðar í Evrópu o.fl.

Náttúrufræðistofnun telur því forgangsmatarið að vinna við stjórnunar- og verndaráætlanir þeirra tegunda sem taldar eru valda tjóni hefjist sem allra fyrst. Einnig þarf við endurskoðun laga nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum að festa í sessi hlutverk stjórnunar- og verndaráætlana tegunda en þær eru ekki í núgildandi löggjöf. Mikilvægt er að klára endurskoðun laganna sem fyrst en til stendur að málið fari fyrir Alþingi á komandi þingvetri.

Grundvallaratriði er að bæta til muna þekkingu. Styrkja þarf rannsóknir og vöktun á álfum og gæsategundum og vinna stofnþróunarlíkön sem eru nauðsynleg til að geta áætlað lágmarksstofnstærð fyrir íslensku varpstofnana. Þar sem um fartegundir er að ræða þarf að treysta á að vöktunargögn frá vetrarstöðvum tegundanna séu einnig til staðar. Þá þarf að auka rannsóknir á vistfræði tegunda til að þekkja þá helstu áhrifaþætti sem móta stofnþróunina. Síðast en ekki síst þarf að auka rannsóknir á því tjóni sem álfir og gæsategundir valda á túnnum og kornökrum hér á landi og gera greiningu á því hvaða aðgerðir séu heppilegar til að draga úr vandanum en staðbundnar aðstæður geta haft mikið um að segja hvaða aðgerðir henta hverju sinni. Lykilatriði er að tryggja grundvöll nauðsynlegra rannsókna, bæði mannauð og fjármagn.

Taka þarf tillit til alþjóðlegrar stöðu tegunda en eins og fram kemur í þingsályktunartillögum er Ísland aðili að AEWA-samningnum um vernd farfugla og votlendisfugla í Afríku og Evrasíu. Þær tegundir og stofnar þeirra sem til umfjöllunar eru í þingsályktunartillögum eru allar viðfangsefni samningsins. Ísland er einnig aðili að Bernarsamningnum um verndun villtra plantna og dýra í Evrópu. Samkvæmt þeim samningi ber okkur sérstaklega að stuðla að verndun tiltekinnar tegunda sem skilgreindar eru sem tegundir undir mikilli vernd í 2. viðauka samningsins (Annex II). Bæði helsingi og álftr eru á þeim lista.

Samkvæmt samþykktum beggja samninga er lagst gegn því að heimila veiðar á andfuglum á varptíma þar sem um sérstaklega viðkvæman tíma í lífsferli fuglanna er að ræða. Veiðar á varptíma eru einnig bannaðar í Evrópusambandinu sem hluti af innleiðingu fuglatilskipunarinnar (Bird Directive). Tillaga um að heimila veiðar á þessum tegundum frá 15. mars til 15. júní er því algjörlega á skjön við alþjóðleg viðmið og samþykktir.

Varðandi einstakar tegundir má nefna að nýlega var samþykkt breyting á skilgreindri verndarstöðu íslenska grágæsastofnsins vegna viðvarandi fækkunar og í kjölfarið var ákveðið að innleiða sölubann hérlendis til að draga úr veiðiálagi. Að mati Náttúrufræðistofnunar væri óskynsamlegt að heimila frekari veiðar á tegundinni meðan stofninn er í þessari stöðu og alls ekki á varptíma.

Álftr er alfriðuð í Evrópu og veiðar alfarið bannaðar í nær öllum Evrópulöndum. Ljóst er að ef Ísland hygðist aflétta friðun á álftr þyrfti að ræða það á vettvangi Bernarsamningsins þar sem álftrin er meðal tegunda á sérstökum viðauka um tegundir sem ber að vernda.

Náttúrufræðistofnun leggst gegn því að veiðar á álftr, grágæs, heiðagæs og helsingja séu heimilaðar á varptíma þar sem slík heimild væri í mikilli mótsögn við alþjóðleg viðmið og markmið um verndun þessara tegunda og á skjön við þær samþykktir sem Ísland hefur tekið undir á vettvangi alþjóðlegra samninga, einkum AEWA og Bernarsamningsins. Varðandi afléttun á friðun á álftr utan varptíma væri um lykilstefnubreytingu sem skoða þarf vandlega með tilliti til ýmissa sjónarmiða og í alþjóðlegu samhengi. Fyrst og fremst þyrfti slík ákvörðun að byggja á greinargóðu vísindalegu mati á áhrifum hennar á stöðu íslenska álfstafnsins.

Náttúrufræðistofnun leggur áherslu á að allar ákvarðanir um breytingar á friðunarstöðu eða veiðitíma einstakra fuglategunda þarf að byggja á góðum rökstuðningi og þekkingu á hvaða áhrif þær munu hafa á stöðu tegundanna.

Virðingarfyllst,

Eydís Líndal Finnbogadóttir
Forstjóri

Snorri Sigurðsson
Sviðsstjóri náttúruverndarsviðs

